

La fi de la pirateria i els primers indians cubellencs

Al present estudi tractarem l'extinció de la pirateria a Cubelles i com a partir de la liberalització del comerç amb Amèrica alguns cubellencs emigraren cap a les Índies espanyoles per poder millorar la seva situació i, en definitiva, la seva vida. Com veurem, per anar a Amèrica s'havien de complir certs requisits i s'havien de presentar una sèrie de documents per justificar aquestes exigències. Estudiant aquests plec de documentació, custodiats per l'Archivo General de Índias de Sevilla, coneixerem una mica més la Cubelles de principis del segle XIX a través d'aquests cubellencs que anaren a fer les Amèriques.

La fi de la pirateria

Durant el segle XVIII succeïren a Europa diversos fets que desembocaren en la fi de la pirateria. El 1713 es posà fi a la Guerra de Successió espanyola. Les potències bel·ligerants signaren el Tractat d'Utrecht que va ordenar el mapa europeu i va significar un període d'estabilitat que es trencaria el 1789 amb la Revolució Francesa. Molts mariners i corsaris es trobaren sense obligacions militars després del període bèl·lic. Aquests homes de mar que havien estat servint a vaixells militars es trobaren sense feina i passaren a ser pirates. El 1715 es documenten atacs massius contra vaixells espanyols per part d'antics mariners i bucaners anteriorment llogats pels exèrcits europeus. La tolerància contra aquests subjectes i la millora de les naus per tal de repel·lir els atacs pirates féu que a partir de 1720 la pirateria entrés en declivi. Per altra banda els pirates barbarescos i turcs que havien assolat les costes catalanes també entraren en crisi. Alguns d'aquests pirates es dirigiren cap a l'Oceà Atlàntic i atacaren zones remotes com Islàndia. Aquests atacs i els atacs al Mediterrani s'apaivagaren a principis del segle XIX.

L'obertura comercial

Al testament d'Isabel la Catòlica de l'any 1504 podem llegir: *"Otrosí, por quanto las Islas e Tierra Firme del mar Océano e Islas de Canaria fueron descubiertas e conquistadas a costa de estos mis reinos e con los naturales de ellos, y por esto es razón que el trato e provecho dellas se haga, e trate e negocie destes mis reinos de Castilla y León, y en ellos y a ellos venga todo lo que dellas se trajere".*¹

¹ Archivo General de Simancas, PTR, LEG, 30, documento 2.

La fi de la pirateria i els primers indians cubellencs

Aquest document és el punt de partida per a que els habitants dels regnes de Castella i Lleó tinguessin el monopoli comercial americà. Això no vol dir que alguns catalans no comerciessin amb Amèrica. A partir del 1740 hi ha presència d'activitat comercial entre Amèrica i Catalunya. L'any 1756 el rei Ferran VI aprovà la creació de la Reial Companyia de Comerç de Barcelona fet que es considera l'inici de les relacions comercials amèrico-catalanes.

El 12 d'octubre de 1788 el rei Carles III va flexibilitzar el monopoli comercial i concedí el lliure comerç amb Amèrica. Es redactà el *Reglamento y aranceles reales para el comercio libre de España a Indias*, on s'especificaven els requisits per a qui volgués comerciar o anar a fer fortuna a les colònies americanes.²

Les fonts utilitzades

El procés per passar a Amèrica comportava presentar una sèrie de documentació per part de l'interessat. Aquests documents es van recollir i classificar a la sèrie *Ultramar* i estan custodiats a l'Archivo General de Indias a Sevilla a principis del segle XIX. Existeix al mateix arxiu la sèrie *Indiferente* on també es recull informació dels viatgers que anaven a fer les Amèriques, però no són fonts tan complertes com les de la sèrie d'*Ultramar*. També es pot seguir la pista dels cubellencs que anaren a les Índies pels documents notariais de Vilanova.³

Per al nostre estudi ens hem centrat en la sèrie *Ultramar* que abasta expedients entre 1805 i 1830. En aquesta sèrie es poden resseguir els passos que havia de fer l'interessat per tal de justificar el seu viatge a Amèrica. El primer pas era manifestar el seu desig per anar a Amèrica a través d'una instància. Aquesta instància es lliurava al *Juez de Arribadas* el qual ja feia una primera tria per si el candidat era apte o no. En aquest document s'especificava la residència i la ciutat on es volia desembarcar. També s'hi pot llegir, a vegades, l'estat civil, l'edat i el motiu del seu viatge.

Un cop aprovat pel *Juez de Arribadas*, l'interessat havia de presentar-se a l'escrivà del *Juzgado de Arribadas* per tal de presentar-li una altra instància, semblant a l'anterior. Posteriorment a l'escrivà s'hi havien de presentar dos testimonis per tal de confirmar els motius del viatge i si l'interessat tenia causes pendents amb la llei. Després dels testimonis l'interessat presentava un certificat de bona conducta, expedit per l'Ajuntament, la fe de baptisme i el permís d'algun familiar per poder embarcar-se. Si l'interessat era solter el permís el donava algun dels progenitors o germà, polític o carnal, o bé algun parent pròxim. Si l'interessat estava casat la seva esposa havia de confirmar que podia anar lliurement cap a Amèrica. Aquesta documentació presentada era ratificada per algun notari reial.

² Es pot consultar a <https://archive.org/details/reglamentoyaranc00spai/page/n8/mode/2up>

³ Aquests foren estudiats per SOLER-BECERRO, Raimon: *Emigrar per negociar. L'emigració a Amèrica des de la comarca de Garraf*. Institut d'Estudis Penedesencs. 2003.

Si l'escrivà donava el vist i plau als documents presentats, l'expedient tornava al *Juez de Arribadas*, el qual donava el permís per poder embarcar-se cap a Amèrica.

Les raons per emigrar i el context històric

Les raons per emigrar cap a Amèrica eren diverses. La primera que ja hem apuntat és l'obertura comercial de 1778. Anar a fer fortuna a Amèrica era molt recurrent, però també hem documentat que molts cubellencs van a Amèrica perquè ja hi tenen un parent i volen continuar el seu negoci.

Una altra de les raons per emigrar és l'augment de la població a principis del segle XIX. El 1797 Espanya tenia uns deu milions d'habitants i el 1822 la població havia augmentat en dos milions. Per donar sortida a aquests augments demogràfics molts emigraren cap a Amèrica a fer fortuna.

Posteriorment l'emigració cap a Amèrica augmentarà amb la Revolució Industrial i els avenços mèdics de mitjans del segle XIX. Aquests últims varen fer que la població augmentés enormement. La importància que el sucre prengué com a producte per endolcir el cafè i el te, begudes que prenién tant la burgesia com la noblesa del moment, féu que a la primera meitat del segle XIX l'emigració cap a Cuba encara augmentés més. Cap a finals del segle XIX la producció de sucre de Cuba representava el 30% del mercat mundial.⁴ Aquest sucre i altres productes eren força barats a causa de la mà d'obra esclava. Al segle XIX es començaven a sentir veus contra l'esclavitud i es firmaren alguns tractats que no serviren de gaire. Espanya tenia un port franc a la Guinea Equatorial d'on comprava els esclaus per portar-los primer a les colònies continentals i després a les plantacions sucreres de Cuba.

Els plecs de documentació ens demostren que no era permès que emigressin persones fugides de la justícia, contraris al rei (o al poder absolut), o bé els que no presentessin el corresponent certificat de bona conducta. També s'exigia afegir un document, normalment reconegut per un notari, on es donava permís a l'embarcat. Aquest permís podia ser d'algun dels progenitors, d'algun parent o bé de la muller.

No hem d'oblidar que el context històric també juga un paper important a l'hora d'emigrar cap a Amèrica. Durant el nostre marc cronològic, 1805-1830, s'esdevingueren diversos fets remarcables. El 1808 pujà al tron Ferran VII després del motí d'Aranjuez que féu abdicar el seu pare Carles IV. Aquell mateix any començà la Guerra del Francès, que es va iniciar per l'entrada de tropes franceses a la Península Ibèrica. Napoleó instal·là la dinastia napoleònica nomenant al seu germà Josep Bonaparte rei d'Espanya, després de les abdicacions de Baiona. El mes de març de 1812 es promulgà la primera Constitució, de caire liberal, a Espanya. El 1814 Ferran VII retornà a Espanya, derogà la Constitució i instaurà un règim absolutista. Aquest règim es veié interromput durant 3 anys (1820-1823) gràcies al pronunciament del general Riego que instaurà un règim liberal. Els últims deu anys de regnat (1823-1833) el monarca tornà a abraçar l'absol-

⁴ Dades extretes de FONTANA, Josep: *Capitalisme i democràcia*. Edicions 62, p. 112 i ss.

La fi de la pirateria i els primers indians cubellencs

lutisme. Durant aquests deu anys a Catalunya i altres territoris, s'esdevingué la Guerra dels Malcontents (1827), un aixecament dels absolutistes més radicals.

A les colònies americanes també hi hagueren diversos canvis. Entre 1811 i 1825 s'anaren independitzant les possessions espanyoles continentals: Veneçuela (1811), Colòmbia (1811), Argentina (1813), Paraguai (1813), Uruguai (1814), Xile (1818), Equador (1820), Perú (1821), Guatemala (1821), El Salvador (1821), Hondures (1821), Nicaragua (1821), Costa Rica (1821), Mèxic (1821), i finalment Bolívia (1825). Es mantingueren les illes de Cuba, Puerto Rico i Filipines. Per aquest fet la majoria de cubellencs emigraren cap a aquestes illes.

Al context històric local cal destacar que Cubelles al segle XIX pertanyia al corregiment de Tarragona. Cubelles era una comunitat agrícola. Segons el diccionari Madoz de 1840 tenia unes 82 cases. Vilanova era un pol d'atracció per a molts cubellencs fet que es veu reflectit en la documentació estudiada per al present estudi.

La primera onada d'emigrants cubellencs (abans del segle XIX)

Abans de veure els expedients que hem estudiat hem de posar en context la primera onada d'emigrants cubellencs. N'hem recollit algunes dades sense aprofundir-hi, però creiem que són dades necessàries per tal d'entendre els nostres indians estudiats.⁵

Josep Avinyó fou el primer cubellenc que anà a fer les Amèriques. Sortí el 1785 i anà cap a les illes de Barlovent. Un any més tard s'hi afegiren Raimon Castanys i Gabriel Roviroso, que anaren a la mateixa destinació.

El 1792, documentem a Raimon Cucurella, casat i boter de la vila de Cubelles, que viatjà cap a Amèrica, sense un destí fix. El mateix any Cristòfol Urgellés, Joan Serra i Joan Roviroso,⁶ anaren a Cumamà en el bergantí *San Vicente Ferrer*.

El 1793 fou un any on quatre cubellencs anaren a Amèrica: Isidre Avinyó, comerciant i solter; Jaume Creus, casat i comerciant i Narcís Batlle i Roig, també comerciant i solter. No especificaren el destí, sinó que declararen "Amèrica" o bé "les Índies". El quart fou Joan Roviroso⁷ que anà a Puerto Rico amb el bergantí Sant Francesc de Paula. Jaume Creus i Josep Pons, comerciants de Cubelles, anaren cap a Amèrica el 1795 i un any després viatjà Jaume Batlle. Tot i que la documentació és força magra, ja que no ofereix gaires dades, hem volgut recollir la informació ja que són els primers cubellencs que emigraren i obriren el pas a altres que ara tractarem.

⁵ Hem utilitzat les dades recollides per Raimon Soler-Becerro, si no hem especificat el contrari. Veure nota 3 del present estudi.

⁶ AGI, Indiferente, 2116, N. 31. Eren cubellencs establerts a Vilanova. El primer era fill de Francesc Urgellés i Maria Tutusaus i estava casat amb Josefa Urgellés. Serra era el segon fill de Joan Serra i de Clara Pujol i estava casat amb Pau Urgellés, fet que ens fa pensar que eren cunyats amb l'anterior. Per últim, Roviroso, era fill de Francesc Roviroso i Gertrudis Puig.

⁷ AGI, Indiferente, 2118, N. 51. No correspon a l'anterior. Roviroso estava casat amb Maria Antònia Garrich i era fill de Josep Roviroso i Magdalena Romeu.

La segona onada de cubellencs a Amèrica (primer terç del segle XIX)

Els primers cubellencs ja havien posat el peu al continent americà i molts altres s'anirien a posar-l'hi també. A partir del segle XIX comença la nostra sèrie documental *Ultramar* que és la que tractarem a continuació.

Salvador Figueres

El febrer de 1805 Salvador Figueres, vidu, natural de Cubelles i veí de Vilanova, de 43 anys decidí passar a l'Havana.⁸ Tingué el permís del seu germà polític Cristòfol Ros i permís de l'Ajuntament de Cubelles: *“Es de ejercicio comerciante, de buena vida y costumbres, que no es marinero, ni está matriculado”*. L'objectiu de Figueres era *“comerciar allí algun tiempo”*. El permís se li concedí però amb l'advertència següent: *“Con tal de antes de ejecutarlo haga contar de no ser casado y si lo fuere que cumpla con la ley llevando precisamente a su mujer y a vuestra merced informar”*.

També s'instà a Figueres que *“con las señas que acredite no ser de los que tienen prohibicion para pasar a los Reynos de indias haciedno igualmente juramento acostumbrado de que no intervendrá, consentirá ni disimulará cosa alguna en quanto a pasage a aquellos dominios de las personas llamadas polizones o movidos a son los que van sin licencia ni oficio”*.

Bartomeu Rovirosa i Oliva (o Oliver) i les germanes Cervelló

El desembre de 1812 es registra l'expedient compost de Bartomeu Rovirosa i Oliva i les germanes Cervelló, Serafina i Rita. El primer volgué anar a Puerto-Príncipe⁹ i les segones van passar a Puerto Rico. El primer era natural de Cubelles i les germanes eren del Coll de Lilla. El que destaca més de Rovirosa es que només tenia 12 anys en el moment de demanar el permís per fer el viatge. Però es justifica perquè *“su hermano Ramon se halla establecido en el comercio en la villa de Puerto Principe, Ysla de Cuba, desde donde le llama para que le ayude en sus negocios”*. Ramon Rovirosa havia sortit cap a Puerto-Príncipe el 1809. La seva mare vídua, Marina Oliva, *“le concede su permiso por instrumento público de 20 de noviembre”*. Rovirosa abans de partir féu inventari dels seus béns, tant mobles com immobles. Segurament aquests tràmits es feien conjuntament per estalviar en despeses administratives.

Josep Rovirosa

Josep Rovirosa, natural de Cubelles, havia partit cap a Puerto Rico i Cartagena de Índias el 1802. Segons el registre notarial estudiat per Soler-Becerro, era solter i comerciant. El tornem a documentar en un expedient de la sèrie *Ultramar* del novembre de 1813¹⁰ i en veiem la seva evolució personal. Feia ja dos anys que s'havia establert definitivament con *lexítimo negocio* a Puerto Rico (segons el document uns onze anys),

⁸ AGI, Ultramar, 327, N. 87. Les cites posteriors són del mateix registre.

⁹ L'actual Camagüey a Cuba. No confondre amb la capital d'Haití.

¹⁰ AGI, Ultramar, 494, N. 17.

La fi de la pirateria i els primers indians cubellencs

però tornà a Catalunya per tal de *“restablecerse de varios achaques que allí padeció lo que ha conseguido en mayor parte y a efecto de lograrlo a talmente ha determinado pasar a dicha su patria y restituirse desde Villanueva de Geltrú también en Cataluña al citado domicilio en Puerto Rico”*. Hem de pensar que estem en plena Guerra del Francès i que la documentació inicial de l'expedient se li atorgà a Cadis. Segurament el que volia Rovirosa, tot i no tenir la seva salut totalment recuperada, era fugir de la guerra. És un fet força insòlit que Josep Rovirosa expressa que Puerto Rico es la seva pàtria diverses vegades al seu expedient, com per exemple: *“A fin de poder restablecerme en la Península de los hachaques que padesco con motivo de grave enfermedad que allí me acometió de los que he experimentado algun alivio que confio para seguirlo totalmente en dicha mi patria a donde he determinado pasar y desde ella restituirme al citado mi domicilio en Puerto Rico”*.

Antoni Roig i Parets

Dos anys després documentem¹¹ a Antoni Roig i Parets, natural de Cubelles i veí de Vilanova. Aquest és cridat pel seu germà Agustí *para que les ayude en la casa de comercio que tiene abierta en la Havana*. Roig era boter i el seu germà ja estava establert a Villa Clara des de l'any 1810. Antoni, necessità el permís de la seva mare: *“Mi hijo pueda con toda libertad demprender el citado viaje libre y lícitamente para a la America y allí tratar y comerciar por todo aquel tiempo que el le pareciere necesario y conveniente”*. Els testimonis presentats per Roig ens donen una dada interessant: el germà tenia una cava de *comercio*. Potser Agustí Roig tenia un negoci relacionat amb licors derivats del sucre i necessitava al seu germà per a que li fes les bótes.

Joan Roig i Altet

Joan Roig i Altet era natural de la vila de Cubelles, solter, demanà llicència (1817) per anar a l'illa de Puerto Rico. Joan Roig tenia 25 anys i era comerciant. Roig declarà davant del *Juez de Arribadas* que tenia *“algunos interes y caudales que para recogerlos me es preiso pasar a la isma como asi lo justificare”*. També declarà *“que mis padres han fallecido y que no tengo otra persona mas propinqua que José Roig mi hermano mayor, labrador, de la propia villa y que en la actualidad no tengo impedimento alguno que me pueda privar el separarme de este continente como lo diran testigos”*. Sembla que els negocis que el lligaven a Puerto Rico venien del seu sogre Miquel Torrents tal com declarà Pere Pi, testimoni aportat per Roig. A més del consentiment del germà gran també es registrà al certificat de bona conducta emès per l'Ajuntament de Cubelles que *“es hombre de arreglada conducta y bien visto en el pueblo”*. El de Roig és un cas típic del sistema d'herència català. L'hereu es quedava amb les terres i el mas i els cabalers havien de buscar el seu destí fora de la casa, si no era que es quedaven solters i ajudaven a l'hereu. Joan Roig, pel que sembla, trobà la fortuna a través del seu sogre.

¹¹ AGI, Ultramar, 329, N. 94.

Jaume Rovirosa Pons

Jaume Rovirosa Pons, veí de la vila de Cubelles demanà permís¹² per embarcar-se a Puerto-Príncipe, l'any 1827. Els motius per anar a fer el viatge eren *“para arreglar asuntos de su padre y rehunirse en la tienda de su tío José Rovirosa, establecido en el mismo”*. El que ens tornem a trobar aquí amb aquest expedient és un vailet molt jove: 10 anys. Però no és, com hem vist amb l'expedient de Bartomeu Rovirosa, estrany. Segurament Jaume era l'hereu i si el pare havia mort a Amèrica era ell l'encarregat de fer tota la paperassa necessària. També podria ser que el pare hagués mort a la Península, però, si havia deixat negoci obert a Cuba, era l'hereu qui se n'havia d'ocupar. El certificat de bona conducta de l'Ajuntament de Cubelles deixà a Jaume força ben parat: *“Es mozo libre, soltero y muy amante del Trono y Altar de conducta reprehensible y que nunca ha dado el más mínimo motivo de queja a la Justicia y que jamás ha pertenecido de ningun partido de esta facción y de si menos ha tomado las armas contra Su Majestad”*. En aquest moment la repressió contra els liberals per part de Ferran VII era furibunda. Per això en aquests certificat de conducta es pot llegir que era fidel al rei. Al mateix certificat parla que no és facciós, segurament per la Guerra dels Malcontents, revolta que es produí a Catalunya, País Basc i Andalusia entre els mesos de març i setembre del mateix any que l'expedient de Jaume Rovirosa. En aquest certificat de bona conducta veiem un segell del comú de Cubelles.

Joan Lleó Rovirosa

Un any després Joan Lleó Rovirosa també partí cap a Puerto-Príncipe a l'illa de Cuba.¹³ Era solter, veí de Cubelles i tenia 16 anys. A Joan l'havia cridat el seu oncle Bartomeu Rovirosa, del qual ja n'hem vist l'expedient quan marxà a Puerto-Príncipe amb 12 anys. Bartomeu havia pogut fundar un negoci. Joan Lleó testificà que volia *“asociarse en la tienda de géneros que allí tiene establecida su tío Bartolomé Rovirosa, según que en assí lo reclama”*. Si llegim el document més endavant veiem que *“se halla reclamado por su citado tío para ser agregado y asociado en la tienda de pulpería”*. És força insòlit que s'especifiqui tan clarament a què es dedicava el negoci de Bartomeu Rovirosa. El pare de Joan Lleó no li posà cap trava per poder fer el viatge. El certificat de bona conducta de l'ajuntament de Cubelles també fou favorable i es tornà a fer referència a la Guerra dels Malcontents: *“Certificamos que Juan Lleó y Rovirosa, natural y vezino de la presente villa, de edad de diez y seis años, es sugeto de pacífica y arreglada conducta, de buena opinión y fama. Quien durante la última criminal sublevación de la provincia no perteneció a cuerpo alguno de los sublevados ni directa ni indirectamente por que siempre estado en compañía de sus padres y que desea pasar a América a fin de dedicarse y seguir allí la carrera de comercio. Y para que conste a solicitud del mismo libramos el presente firmado de nuestras manos y sellado con el sello mayor de este comun. Dado en esta referida villa de Cubellas a los 7 de febrero del año mil*

¹² AGI, Ultramar, 347, N. 86.

¹³ AGI, Ultramar, 349, N. 95.

ochocientos veinte y ocho". El 1834 es tornà a documentar un viatge de Joan Lleó des de la península cap a Puerto-Príncipe.¹⁴

Josep Rovirosa Oliver i Ramon Rovirosa Oliver

Josep Rovirosa Oliver, comerciant solter de 32 anys i veí de Cubelles, demanà permís per anar a Puerto-Príncipe el novembre de 1828.¹⁵ No era el primer viatge de Josep Rovirosa, ja *"que se halla necesitado de embarcarse y pasar a la ciudad de Puerto Príncipe, para hacerse cargo de la casa de comercio que tiene en la misma"*. El 1821 ja es documenta un germà seu, de nom Bartomeu, que anà a Puerto-Príncipe. Al certificat de bona conducta, expedit per l'ajuntament de Cubelles, s'expressà sobre la Guerra dels Malcontents i que *"José Rovirosa, comerciante, soltero, natural i vecino de la presente Villa es sujeto pacífico y arreglada conducta, de buena reputación y fama, que no fue miliciano, que durante la última sublevación de la Provincia no perteneció a ninguno de los cuerpos de los rebeldes ni directa ni indirectamente tomó las armas en defensa de los mismos y que desea pasar a América a seguir allí el comercio"*.

El febrer de 1829 demanà permís¹⁶ Ramon Rovirosa Oliver, germà de l'anterior. Aquest era comerciant, estava casat, era veí de Cubelles i volia anar a Puerto-Príncipe: *"Que se halla necesitado de embarcarse y pasar a la ciudad de Puerto Príncipe a fin de incorporarse de varios intereses que tiene en la misma y continuar allí su comercio"*. La seva esposa, Marianna Almirall, li atorgà el permís per embarcar-se fent referència a la pragmàtica de Carles III: *"Que por quanto tiene entendido que su real Majestad, que Dios guarde, con Real reglamento y aranceles que les por el comercio libre de España a Yndias, espedido en doce de octubre del año mil setecientos setenta y ocho, manda entre otras coss que lo Españoles que quieran pasar a Yndias para sus negocios y comercios sino fueran libres de la patria y potestad obtengan el permiso de sus padres y si son casados de sus consortes; y deseando su dicho marido Raymundo Robirosa y Oliva regresase a Puerto Principe, Ysla de Cuba en el reyno de América y para proseguir allí si comercio por tanto a fin de que no se le ponga embarazo en este su viage, dijo dicha Marianna Robirosa y Almirall¹⁷ consorte que de dada su espontanea voluntad tenia a bien por el nombrado su marido Raymundo Robirosa y Oliva para el indicado comercio que allí tiene establecido junto con su hermano José, regrese a la indicada ciudad de Puerto Príncipe a cuyo fin como a consorte de aquel le daba y da dado su consentimiento y cabal permiso en aquel mejor modo y forma. Que su real majestad lo manda con su citado Real Reglamento"*. L'ajuntament de Cubelles emeté el certificat de bona conducta semblant als anteriors: *"Sertificamos como Ramon Rovirosa y Oliva, natural y vesino de la presente dicha Villa nos ha manifestado que quiere regresar en América a fin de continuar allí su comercio. Es hombre de buena vida y costumbres, fiel a Su Majestad y al trono y que jamás ha dado motivo de reprensión a las autoridades*

¹⁴ Dada recollida per Raimon Soler-Becerro.

¹⁵ AGI, Ultramar, 351, N. 17.

¹⁶ AGU, Ultramar, 352, N. 33.

¹⁷ Les mullers adoptaven com a primer cognom el del marit.

y no a pertenecido en la primera ni ultima sublevación, la que libramos a solisitud del propio Roviroso en la Villa de Cubellas a los quinze días del mes de enero de mil ocho si-entos veinte y nueve, la cual va sellada con el sello de la villa o que usamos con a tales”.

Antònia Urgellès

Antònia Urgellès demanà llicència d'embarcament el mes d'abril de 1829.¹⁸ Urgellès era natural de Cubelles i residia a Vilanova. La causa per realitzar el viatge era *“pasar a Matanzas, con dos hijas de menor edad llamadas Antonia y Maria de los Dolores, con el obgeto de reunirse con su marido que la reclama cuya circunstancia ha justificado plenamente”*. Lluís Mas reclamà la vinguda de la seva esposa i filles de 5 i 4 anys *“haciendo assi todos unas sola familia conforme del mismo modo lo recama el nombrado Luis Mas”*. Una altra raó que s'esgrimeix és evitar *“gastos domésticos como constará”* segons afirmà. Lluís Mas tenia una casa de comerç a l'illa de Cuba segons Raimon Estalella, advocat de la Reial Audiència, on es presentava la documentació per passar a Amèrica. El segon testimoni que presentà Urgellès, Esteve Martí, també treballava a la Reial Audiència. Segurament Urgellès es presentà davant del tribunal sense testimonis. Ambdós testimonis eren demanats per la conducta moral d'Antònia *“que la esponente es muger de buenos y cristianos procederes, honrada conducta, publica y privada, sin el menor impedimento para pasar a América”*. Tots dos testimonis, declararen *“que por conocer a la interesada de muchos años y estar enterado de la conducta de la misma afirma el capítulo y la verdad”*, declaració que podríem posar en dubte. Urgellès presentà el certificat de matrimoni, la partida de naixement i el certificat de bona conducta de l'ajuntament de Vilanova.

Josep Solé i companyia

Per últim, hem documentat un altre viatge múltiple.¹⁹ Es tracta de l'expedient de Lluís Comalat i Claris, Josep Solé i Fontanals i Francesc Milà i Mestre. Josep Solé era natural de Cubelles i els altres dos acompanyants de Vilanova i la Geltrú. Tots tres volien passar a l'Havana. Solé fou cridat per *“Juan Giralt de Sitges tiene en la ciudad de la Habana en America tienda abierta de comercio a la que me destina para seguir el comercio”*. El comerç de Joan Giralt era una *“tienda de comestibles”* i Giralt volia que Solé passés a l'Havana *“para colocarle en dicha su casa”*. Solé presentà els documents justificatius: partida de baptisme, certificat de bona conducta i el permís de Josep Solé pagès de la vila de Cubelles.

Altres dades que es desprenen dels documents analitzats

Hem recopilat altres dades relacionades amb els documents de la sèrie *Ultramar*. La majoria dels pares dels embarcats eren pagesos, fet que reforça la idea que els fills anaven a Amèrica per intentar cercar una vida millor.

¹⁸ AGI, Ultramar, 353, N. 23.

¹⁹ AGI, Ultramar, 358, N. 80.

La fi de la pirateria i els primers indians cubellencs

A través dels certificats de bona conducta coneixem la composició de l'Ajuntament de Cubelles de principis del segle XIX. Ho hem resumit en aquest quadre:

ANY	BATLLE	REGIDORS	SÍNDIC PRO-CURADOR	SECRETARI
1812	Joan Lleó	Josep Soler (Regidor degà) Ramon Castany Domingo Arnan Jaume Creus		Andreu Servera
1817	No apareix (per no saber escriure)	Domingo Arnan (Regidor degà) Pere Almirall Salvador Perera Joan Mulsó		Andreu Servera
1827	Joan Roig	Mateu Oliva (Regidor degà) Joan Guasch Antonio Romagosa Josep Almirall		Andreu Servera
1828	Jaume Creus	Josep Mestre (Regidor degà) Josep Mestre Josep Adrià Cristofol Planas	Josep Yvern	Andreu Servera

Com veiem Andreu Servera fou el secretari el primer terç del segle XIX. La figura del secretari tenia molta influència i a vegades signava en nom dels regidors: *“Por no saber escribir los señores que son Josef Adriá y Josef Escardó, regidores y Christoval Planas a su ruego, Andrés Servera Secretario”*²⁰ i també en nom del batlle: *“Por no saber escribir el magnifico bayle y Salvador Parera y Juan Mulsó regidores a su ruego firmo Andrés Servera, secretario”*.²¹

També hem localitzat els noms de diversos eclesiàstics lligats amb l'església de Santa Maria de Cubelles, gràcies a les fes de baptisme inserides als expedients. Amb

²⁰ AGI, Ultramar, 347, N. 86.

²¹ AGI, Ultramar, 494, N. 89.

aquesta documentació hem conegut qui va emetre la fe de baptisme i qui en fa la còpia per a l'interessat que volia passar a Amèrica:

ANY	NOM DEL RELIGIÓS	CÀRREC
1774	Raimon Casadevall	Prevere i vicari
1792	Francesc Calaf	Prevere i rector
1800	Raimon Casadevall	Prevere i vicari
1807	Raimon Casadevall	Prevere i vicari
1812	Raimon Casadevall	Prevere i vicari
1817	Raimon Casadevall	Prevere i vicari
1818	Raimon Casadevall	Prevere i ecònom
1827	Magí Güell	Prevere i vicari
1828	Jaume Roig	Prevere i rector
1828	Magí Güell	Prevere i vicari
1829	Jaume Roig	Prevere i rector
1830	Jaume Roig	Prevere i rector

Un aspecte força insòlit és que dos dels certificats de bona conducta instruïts per l'ajuntament de Cubelles estan segellats amb el segell oficial. Per tant ens trobem davant d'un dels segells més antics de l'ajuntament. Els dos documents segellats són del mes de juliol de 1817 i del mes de novembre de 1827.²² Al segell s'hi pot llegir "Cuvellas" i porta les quatre barres inserides en un quadrat en punta.

Segell del comú de Cubelles de 1817.

Segell del comú de Cubelles de 1827.

²² AGI, Ultramar, 494, N.89 i Ultramar, 347, N. 86.

Per acabar... o no

Els cubellencs no foren aliens a la cursa per anar a fer fortuna a Amèrica, gràcies a la pragmàtica de 1778 promulgada pel rei Carles III.

Com hem vist, els cubellencs que viatjaven al continent americà, ja hi tenien algun parent o hi anaven amb una carta de recomanació d'algun comerciant. No anaven, doncs, completament a l'aventura. Una edat primerenca no era impediment per viatjar, així com deixar l'esposa a la península, mentre aquesta donés permís al viatger. La majoria de cubellencs embarcats eren casats, tot i que hem documentat un vidu i diversos solters. També hem pogut veure el cas d'Antònia Urgellès que embarca amb les seves dues filles per reunir-se a Cuba amb el seu marit. Mentre que a la majoria d'embarcats se'ls demanava el certificat de bona conducta i la fe de baptisme, a Urgellès se li demanà el certificat de matrimoni.

Una de les famílies que més hem documentat foren els Roviroso. Tret dels cubellencs de la primera onada migratòria, els de la segona anaren a raure a Puerto-Príncipe a l'illa de Cuba. Sabem que hi ha més expedients amb aquest cognom, posteriors als estudiats. Segurament en estudis posteriors podrem estirar una mica més el fil sobre els Roviroso i l'illa de Cuba.